

Slađana S. PAROŠKI

∴ Gradska uprava Subotica, Sekretarijat za društvene delatnosti
∴ sladja.paroski@gmail.com

PRILOZI ZA BIOGRAFIJU RABINA BERNATA SINGERA (SINGER BERNÁT)

Appendices for Rabbi Bernat Singer's Biography

Adalékok Singer Bernát rabbi életrajzához

Rad doprinosi osvetljavanju života i dela jednog od najpoznatijih rabina u Subotici, Bernata Singera. Početak njegove aktivnosti u gradu obeležava otvaranje nove sinagoge, jedinstvene po svojoj lepoti. Tokom prve dve decenije XX veka rabin Bernat Singer učestvuje u velikom broju kulturnih i socijalnih aktivnosti koje obeležavaju društveni život Subotice.

Ključne reči: rabin, sinagoga, Subotica, duhovno usmeravanje, društvena delatnost

Razumeti istoriju Jevreja u Subotici bez uvida života i dela njihovih rabina nije moguće. Reč rabin (jidiš: A rebe, mađ: rabbi) na hebrejskom znači „moj učitelj” (KRIM 564), a može se prevesti i kao „gospodar” (UNTERMAN). Prvobitno to je bila titula mudrih ljudi kvalifikovanih da donose odluke u okviru jevrejskog verskog zakona. To su ljudi koji su duhovne vođe verske zajednice ili sinagoge. Veliki deo njihovog vremena posvećen je vođenju službe i propovedanju, ali i obrazovanju, oni su „učitelji” koji obavljaju sve funkcije predviđene verskim propisima. To su uvek lica sa izuzetnim znanjem, školovanjem i reputacijom. Svaka Jevrejska opština dužna je da na javan i demokratski način izabere rabina koji, kako čitamo u Talmudu, „sedi i tumači”, a vernici stoje okupljeni oko njega ili zbije ni oko njegovih nogu (RAJ 7). Krajem XVIII veka, u vreme doseljavanja prvih Jevreja u grad, dužnost rabina obavljao je Samuel Policer (Politzer) o kojem, na žalost, nemamo mnogo podataka (IVÁNYI 347). Pretpostavlja se da su se, do izgradnje sinagoge, verski obredi obavljali u njegovoj kući (JELIĆ 1994:10). Tokom XIX veka dužnost rabina u Subotici obavljali su

Leb Hiršman (Léb Hirschmann), koji je posle dugotrajne službe umro 1860. godine (IVÁNYI 347). Njega je nasledio rabin Mor Kutna (Kuttna Mózes, Mór) koji je Suboticu došao iz Sente, gde je bio rabin u periodu od 1852 do 1865 godine (PEJIN 53).

Veliki, istorijski trenutak za subotičke Jevreje nastupa izgradnjom i svećanim otvaranjem nove subotičke sinagoge tokom 1902. koja je projektovana prema zamislama arhitekata Jakaba Dežea (Jakab Dezső) i Marcela Komora (Komor Marcell). Oni su prvobitno izradili projekat za segedinsku sinagogu (MAĐAR 29), a nešto izmenjen rad otkupili su članovi subotičke jevrejske opštine (MARTINOVIĆ-CVIJIN 34). Na istorijsku pozornicu tom prilikom stupa i mladi Bernat Singer koji je, zajedno sa ostarelim rabinom Kutnom, održao prvu propoved (KLEIN 44). Rođen je 1868 u Šatoraljaújhelju (Sátoraljaújhely). U periodu između 1887 i 1893 godine u Budimpešti se školovao za rabina da bi, završetkom izgradnje novog jevrejskog hrama, stupio na dužnost u veličanstvenom trenutku kada Subotica dobija vanserijski značajan sakralni objekat i svog obrazovanog i predanog rabina koji ostavlja neizbrisiv trag u istoriji subotičkih Jevreja. Prema Izveštaju predsednika Jevrejske opštine Adolfa Klajna u periodu od 1902 do 1905. rabin Singer održao je 28 propovedi. Predavao je veronauku u gimnaziji u periodu između od 1902 do 1906 i od 1909 do 1916 godine. Objavljivao je tekstove u listovima „Egyenlőség” (Jednakost), „Múlt és jövő” (Prošlost i budućnost), „Autonomija”, „Zsidó Szemle” i dr. Zajedno sa Jeneom Vahsmanom (Wachsmann Jenő), Jožefom Hartmanom (Hartmann József) i Laslom Baršijem (Barsy László), reformatorskim pastorom, Bernat Singer pristupio je slobodnim zidarima u Subotici tokom 1912. (HORVAT 64–66). Učestvovao je u radu udruženja Slobodni Licej (Szabad Líceum) gde je održao niz zanimljivih predavanja (KÁICH 111). Na inicijativu nadrabina Bernarda Singera, 1913. je osnovano “Patronažno udruženje” subotičkih Jevreja i tom prilikom se u udruženje učlanilo oko 150 lica (JELIĆ 1994: 42). Nadrabin Singer preminuo je u Subotici 21. juna 1916. godine (JELIĆ 1994: 38). Književnik Ervin Šinko (Ferenc Špicer, rođen 1898.) je govorio da je za njegovo duhovno usmeravanje najviše zaslužan dr. Bernat Singer (JELIĆ 1982: 912). Posle njegove smrti osnovano je udruženje pod nazivom „Milostrdni dom Bernat Singer” čijom je zaslugom osnovana jevrejska bolnica koja je nosila ime zaslužnog rabina i na čijem je čelu, kao upravnik, bio primarius dr Bela Terek (FRENKEL-ŠOMLO 124). Subotički rabin dr Bernat Singer (dr Singer Bernát), imao je za suprugu Weltner Rozu (1878–1930). Njihova su deca bila: Vladislav Singer (15. 6. 1902. –?) i Mirko dr Sekelj / Singer/ (?–15. 3. 1932), koji je bio poznati subotički lekar i cionista (JELIĆ 1994: 38), a zapamćen je kao osnivač nekoliko jevrejskih udruženja.

ZAKLJUČAK

Dolazak rabina Bernata Singera u Suboticu obeležava značajan istorijski događaj koji predstavlja otvaranje nove sinagoge. Ubrzo, rabin Bernat Singer razvija široku kulturnu i društvenu aktivnost koja promovise grad kao značajan društveni centar ovog dela Mađarske.

LITERATURA

- FRENKEL-ŠOMJO, Olga 1970. Istorija jevrejske bolnice “Dr Singer Bernat” u Subotici. In: *Jevrejski almanah, 1968–1970*. Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd
- HORVAT, Jožef 2002. Slobodni zidari u Subotici, In: *Rukovet*, 9–12.
- IVÁNYI, István 1892. *Szabadka szabad királyi város története*. 2. rész, (k. n.), Szabadka
- JELIĆ Dušan 1982. *Prilog za izučavanje subotičkih Jevreja*. Beograd (kézirat)
- JELIĆ, Dušan 1994. Kratak pregled istorije subotičkih Jevreja i njihovog doprinosa razvoju grada. In: *Rukovet*, 4–5.
- KÁICH, Katalin 1979. *Szabad líceumok Bácskában és Bánátban*. Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, Újvidék
- KLEIN, Rudolf 2013. *A szabadkai zsinagóga*. Zsidó Hitközség, Szabadka
- KRIM, Kit (szerk.) 1990. *Enciklopedija živih religija*. Nolit, Beograd
- MAĐAR, Laslo 1988. Razvoj grada i njegova arhitektura. In: *Rukovet*, 7–9., 199.
- MARTINOVIĆ-CVIJIN, Kata 1988. Subotički opus Komora i Jakaba. In: *Subotičke novine*, Subotica
- PEJIN Attila 2003. *A zentai zsidóság története*. Thurzó Lajos Közművelődési Központ, Zenta
- RAJ Tamás 1999. 100 + 1 jiddis szó, Zsidóságismeret új megközelítésben, Makkabi, Budapest
- UNTERMAN, Alan 1999. *Zsidó Hagyományok Lexikona*, Helikon Kiadó, Budapest
<https://suistorija.wordpress.com/i-sin-subotickog-rabina-dr-bernata-singera-je-studirao-na-pravnom-fakultetu/>

Appendices for Rabbi Bernat Singer's Biography

The study represents a new approach on the life and work of Bernát Singer, one of Subotica's best-known rabbis. We can be grateful as well as for his role in opening the new synagogue, well-known for its stunning beauty. In the first two decades of the twentieth century Rabbi Bernát Singer took part in several major cultural and social initiatives that thoroughly determined the social life of Subotica.

Keywords: rabbi, synagogue, Subotica, religious orientation, social activity

Adalékok Singer Bernát rabbi önéletrajzához

E tanulmány új megvilágításba helyezi Singer Bernátnak, Szabadka egyik legismertebb rabbijának életét és munkásságát. Neki köszönhetjük a lenyűgöző szépségű, új zsinagóga megnyitását is. A XX. század első két évtizedében Singer Bernát rabbi több olyan jelentős kulturális és társadalmi kezdeményezésben vett részt, amelyek meghatározták Szabadka társasági életét.

Kulcsszavak: rabbi, zsinagóga, Szabadság, vallási irányultság, társadalmi szerepvállalás

Beérkezés időpontja: 2018. 09. 28.

Elfogadás időpontja: 2019. 08. 26.